

Natura 2000

Partnerska ochrona przyrody

Aktualizacja 2009

Spis treści

Natura 2000 – część ożywionego krajobrazu	strona 3
Koordinacja obszarów Natura 2000	strona 4
Gospodarka rolna i Natura 2000	strona 6
Gospodarka leśna i Natura 2000	strona 8
Rekreacja w obszarach Natura 2000	strona 10
Weryfikacja nowych projektów infrastrukturalnych	strona 12
Natura 2000: Rozwianie mitów	strona 14

**Europe Direct to serwis informacyjny, w którym
można otrzymać odpowiedzi na wszelkie pytania
dotyczące Unii Europejskiej.
Bezpłatna linia telefoniczna:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Wszystkie fotografie niniejszej publikacji chronione są prawami autorskimi i nie mogą być publikowane gdzie indziej bez uprzedniej pisemnej zgody autorów.

Okładka: Christopher Achemeier; Nationalpark Hainich; Lorne Gill/SNH; Espaces Naturels de France (ENF); Kerstin Sundseth/Ecosystems LTD; Hortobagy National Park

Strona 3: English Nature; Pauliina Kulmala; Kerstin Sundseth/Ecosystems LTD; Eduardo de Miguel/Fundacion Global Nature

Strony 4 i 5: Kerstin Sundseth/Ecosystems LTD; Espaces Naturels de France (ENF); Catherine Keena; Hortobagy National Park; Archiv der Abteilung Umweltschutz, Amt der Tiroler Landesregierung

Strony 6 i 7: Christopher Achemeier; Rüdiger Specht/Untersee life; F. Kis/WWF Hungary; E. Stegmaier – RP Freiburg; Fundacion CBD Habitat; APCOR; Voldemar Rannap; Susanne Forslund

Strony 8 i 9: Nationalpark Hainich; John Houston; Buchenwaldinstitut.e.V.; Forstliche Versuchs- und Forschungsanstalt, Abt. Landespflege, Arbeitsbereich Wildökologie; Jorma Luhta; Peter Creed

Strony 10 i 11: Lorne Gill/SNH; George Logan/SNH; Kerstin Sundseth/Ecosystems LTD; FACE; Micheal O'Briain; Diego L Sanchez; K Taskinen

Strony 12 i 13: Lorne Gill/SNH; Rotterdam flygbild; Peter Creed;

Strony 14 i 15: Wolfgang Hochhardt, NABU/Untersee LIFE project; LPN; John Houston; LIFE New Forest Partnership; Spanish Cetacean Society SEC; Jim Asher

Więcej informacji o Unii Europejskiej dostępnych jest w Internecie na portalu: (<http://ec.europa.eu>).

Więcej informacji o polityce ochrony przyrody realizowanej przez Komisję Europejską znajdują Państwo w Internecie na portalu: http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Bibliografia znajduje się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2009

ISBN 978-92-79-11551-6

© Wspólnoty Europejskie, 2009

Kopiowanie dozwolone pod warunkiem wskazania źródła. Wszystkie fotografie zawarte w niniejszej publikacji są chronione prawem autorskim i nie mogą być wykorzystane do celów innych niż niniejsza publikacja bez wyraźnej zgody autorów.

Wydrukowano na papierze z makulatury, któremu przyznano znak towarowy UE papieru drukarskiego przyjaznego dla środowiska;
http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

*Sieć obszarów Natura 2000
zajmuje obecnie ponad
jedną piątą powierzchni
całej Unii Europejskiej. Jest
to zatem trwały element
naszych krajobrazów,
które w dużej mierze
kształtuje człowiek.*

Natura 2000 – część ożywionego krajobrazu

Powstanie sieci obszarów chronionych Natura 2000 zainicjowała realizacja dyrektywy ochrony siedlisk z roku 1992. Dyrektywa siedliskowa wraz z dyrektywą o ochronie awifauny stanowią filary europejskiej polityki ochrony przyrody.

Natura 2000 to po części odpowiedź Europy na postulat ochrony bioróżnorodności w skali globalnej zgodnie z międzynarodowymi konwencjami wynikającymi z porozumienia o bogactwie gatunków biologicznych. Europejska sieć obszarów odgrywa istotną rolę w realizacji zobowiązania rządów i głów państw do „powstrzymania strat w bioróżnorodności do roku 2010”, podjętego podczas spotkania na szczycie wiosną 2001 roku w Göteborgu. Sposób realizacji ambitnego celu wyjaśnia Plan Działań Unii Europejskiej na rzecz Bioróżnorodności z czerwca 2006 roku.

Celem systemu obszarów chronionych Natura 2000 jest ochrona i konserwacja gatunków i siedlisk w ich naturalnym zasięgu występowania w Europie, niezależnie od granic narodowych i politycznych. Ale Natura 2000 to coś więcej niż sam tylko system obszarów chronionych rozumianych tradycyjnie, gdzie systematycznie powstrzymywana jest jakakolwiek ingerencja człowieka.

Sieć obszarów Natura 2000 kieruje się innymi pobudkami i uwzględnia fakt, że człowiek jest trwałym elementem środowiska, a najlepiej może funkcjonować we wzajemnym partnerstwie z przyrodą. Bogactwo wielu obszarów Natura 2000 wywodzi się właśnie z metod gospodarowania, jakie dotychczas stosował człowiek. Dlatego szczególne znaczenie przywiązuje się do kontynuacji takich zachowań ludzkich (jak przykładowo ekstensywne rolnictwo) w przyszłości.

Takie potraktowanie problemu posiada wiele dobrych stron – zarówno dla ochrony przyrody, jak i dla ludzi żyjących i pracujących w obszarach wiejskich. Aktywny udział różnych użytkowników w procesach sterowania obszarami Natura 2000, które zdane są na pozytywne zabiegi konserwacyjne, pozwoli zachować zagrożone siedliska półnaturalne oraz występujące w nich gatunki.

Ponadto system Natura 2000, już ze względu na zajmowaną powierzchnię, jest znaczącym sprzymierzeńcem w realizacji zadań gospodarczych oraz w rozwiązywaniu problemów socjalnych w licznych regionach wiejskich UE, w których niezbędna jest dywersyfikacja gospodarki oraz napływ inwestycji.

Taki stan znalazł uznanie na najwyższym szczeblu politycznym. W trakcie reformy wspólnotowej polityki rolnej rezygnuje się z subwencjonowania samej produkcji rolnej na korzyść wypłat bezpośrednich, których otrzymanie uzależniono od dobrych wyników agronomicznych i od ekologicznej kondycji użytkowanego arealu.

Dodatkowo zwiększono zakres środków, które zgodnie z rozporządzeniem przeznaczone są na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Celem rozporządzenia jest poprawa kondycji środowiska oraz obszarów wiejskich poprzez wspieranie takich form gospodarowania, które sprzyjają bioróżnorodności w Europie, zwłaszcza w obszarach Natura 2000.

Niniejsza broszura stara się udzielić odpowiedzi na ogólne pytania dotyczące koordynacji Natury 2000 w zakresie różnych form użytkowania obszarów. Ponadto zwraca uwagę na możliwości partnerskiej kooperacji rozmaitych grup interesu w celu ochrony bogatego dziedzictwa naturalnego oraz wspierania zrównoważonego rozwoju w Europie. Więcej informacji tematycznych a także instrukcji Komisji Europejskiej znajdą Państwo na stronie internetowej: <http://ec.europa.eu/environment/nature/>.

Natura 2000 wspiera zasadę zrównoważonego rozwoju. Celem Natury 2000 nie jest wprowadzenie zakazu działań gospodarczych, lecz sformułowanie warunków, w których może funkcjonować gospodarka, podczas gdy chroniona jest bioróżnorodność Europy.

Koordinacja obszarów Natura 2000

Jak następuje wybór obszarów?

W skład sieci Natura 2000 wchodzi specjalne obszary ochrony (SOO), które wyznaczono ze względu na obecność jednego lub więcej z 230 zagrożonych siedlisk i jednego lub więcej z ponad 1.000 zagrożonych gatunków wymienionych w załącznikach do dyrektywy siedliskowej.

W dalszej kolejności system Natura 2000 opiera się na obszarach specjalnej ochrony (OSO), powołanych na rzecz 190 zagrożonych gatunków ptaków oraz obszarów podmokłych o międzynarodowym znaczeniu w myśl dyrektywy o ochronie awifauny¹. Niektóre obszary o szczególnym znaczeniu mogą być klasyfikowane jako SOO i jednocześnie jako OSO.

Dotychczas sieć Natura 2000 tworzy prawie 25.000 obszarów, których ogólna powierzchnia stanowi niemalże jedną piątą całej Unii Europejskiej.

Celem sieci obszarów chronionych jest ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków lub w koniecznych przypadkach odtwarzanie sprzyjającego stanu zachowania w naturalnym zasięgu występowania w Europie.

Wybór obszarów według dyrektywy siedliskowej następuje w trzech etapach.

- **Etap pierwszy** to naukowa ocena na poziomie państwa członkowskiego. Każde z państw określa ważne obszary dla rodzimych gatunków i siedlisk na swoim terytorium na podstawie jednorodzących kryteriów naukowych. Następnie kraje członkowskie formalnie składają listy przed Komisją Europejską.
- **Drugi etap** polega na wyborze obszarów o znaczeniu dla wspólnoty z list złożonych przez państwa członkowskie bazując na dziewięciu regionach biogeograficznych w Europie. Etap ten realizuje Komisja Europejska w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi oraz rzeczoznawcami – naukowcami.

¹ Utworzenie sieci Natura 2000 bazuje na Dyrektywach: 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory oraz 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dziko żyjących gatunków ptaków.

Jako, że każdy region biogeograficzny występuje w kilku państwach lub ich częściach charakteryzujących się podobnymi warunkami naturalnymi, to obszary Natura 2000 można wyznaczyć niezależnie od granic politycznych lub administracyjnych w naturalnym zasięgu występowania każdego gatunku bądź ewentualnie typu siedliska.

- **Etap trzeci** po wyborze obszarów o znaczeniu wspólnotowym (TZW) po drugim etapie następuje integracja w sieci Natura 2000. Państwa członkowskie dysponują sześcioletnim okresem na ustanowienie ich specjalnymi obszarami ochrony (SOO) i zatroszczenie się w niezbędnych przypadkach o podjęcie działań zaradczych w celu zachowania lub odtworzenia korzystnego stanu sprzyjającego gatunkom i siedliskom.

Dobór obszarów wyznaczonych w myśl dyrektywy o ochronie ptaków następuje w innym procesie – państwa członkowskie wybierają siedliska i po weryfikacji podejmują się ich integracji bezpośrednio do sieci Natura 2000.

Jakie zobowiązania istnieją wobec obszarów Natura 2000?

Dyrektywa przewiduje, że w obszarach Natura 2000:

- unika się podejmowania działań, które wyraźnie zakłócają występowanie gatunków lub oddziałują negatywnie na siedliska przyrodnicze, dla których ochrony wyznaczony został obszar Natura 2000,
- w niezbędnych przypadkach podejmują się działania zaradcze w celu zachowania siedlisk i gatunków bądź odtworzenia „stanu korzystnego” w ich naturalnym zasięgu występowania.

Ustanowienie podstaw prawnych w celu ochrony obszarów jest obowiązkiem państw członkowskich. Aktywność państwa może przejawiać się w następujących formach:

- prawnie (np. przez powołanie obszaru przyrody chronionej),
- umownie (np. przez zawarcie odpowiedniej umowy dzierżawy z właścicielem obszaru),

- administracyjnie (przez udostępnienie niezbędnych środków finansowych na ochronę i konserwację obszaru).

Zgodnie z zasadą przyjętą w dyrektywie siedliskowej podejmowane działania muszą, niezależnie od stosowanych metod, uwzględnić warunki gospodarcze, socjalne i kulturowe a także lokalne właściwości danego obszaru.

Integracja społeczna

w praktyce oznacza ścisłą współpracę z właścicielami obszaru oraz grupami interesu żyjącymi w poszczególnych obszarach Natura 2000 lub w jego okolicach. Wspólnie potrzebna jest jak najlepsza koncepcja, która wskaże, jak można chronić dane gatunki i siedliska i jednocześnie spełnić postulaty socjoekonomiczne.

Dyrektywa siedliskowa zaleca opracowanie planów zarządzania dla obszaru w celu nawiązania dialogu ze wszystkimi zainteresowanymi grupami społeczeństwa, a następnie drogą porozumienia znaleźć pragmatyczne rozwiązanie problemów związanych z koordynacją w konkretnym obszarze.

Opracowanie takich planów nie jest w prawdzie obowiązkowe, jednak mogą one stanowić praktyczne instrumentarium działania:

- obejmują postulaty ochronne występujących siedlisk i gatunków, zatem każdy może dowiedzieć się, co i dlaczego należy chronić;
- przedstawiają tło socjoekonomiczne i kulturowe obszaru a także wzajemne relacje pomiędzy różnymi metodami wykorzystania gospodarczego a gatunkami i siedliskami występującymi w danym obszarze;
- proponują otwartą debatę dla wszystkich zainteresowanych grup społeczeństwa;
- pomagają znaleźć porozumienie w sprawie długofalowej ochrony i konserwacji obszaru;
- generują poczucie współdziałania w ostatecznym sukcesie;
- pomagają znaleźć praktyczne rozwiązania problemów, które służą zrównoważonemu rozwojowi oraz są w pełni zintegrowane z tradycyjnymi metodami wykorzystania gospodarczego obszaru

Instrukcje Komisji Europejskiej

W celu lepszego zrozumienia zaleceń dyrektyw ochrony przyrody nawiązujących do koordynacji obszarów Natura 2000 Komisja Europejska opublikowała szczegółowe instrukcje wykładni przepisów.

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Regiony biogeograficzne w Unii Europejskiej

- Region alpejski
- Region atlantycki
- Region czarnomorski
- Region borealny
- Region kontynentalny
- Region makaronezyjski
- Region śródziemnomorski
- Region panoński
- Region stepowy

Nieprawdą jest, że...

- grunty tracą automatycznie na wartości, jeśli znajdują się w obszarze Natura 2000,
- Natura 2000 ogranicza wszelkie działania gospodarcze,
- zabroniona jest gospodarka łowiecka,
- wprowadza się zakaz wszelkich inwestycji infrastrukturalnych,
- elementy życia codziennego trzeba poddać ekspertyzie oddziaływania na środowisko.

Prawdą jest, że...

- szereg tradycyjnych metod uprawy roli można stosować jak dawniej, ponieważ są zgodne z ochroną odpowiednich siedlisk i gatunków,
- tam, gdzie wykorzystanie gospodarcze obszaru negatywnie oddziałuje na występujące gatunki i siedliska, można często podjąć działania przystosowawcze, bez ograniczenia produkcji,
- działania ochronne i konserwacyjne, które postulują ochrona przyrody zgodnie z rozporządzeniem unijnym o rozwoju obszarów wiejskich, mogą dostarczyć dodatkowych środków finansowych,
- łowiectwo, wędkarstwo, turystyka i inne czynności rekreacyjne mogą być kontynuowane pod warunkiem, że odbywają się w sposób zrównoważony i nie oddziałują negatywnie na rzadkie gatunki i siedlisk lub ewentualnie nie zakłócają procesów ich odtworzenia.

Liczne obszary Natura 2000 zawdzięczają bogactwo przyrody właśnie dotychczas stosowanym metodom gospodarki rolnej.

Gospodarka rolna i Natura 2000

Zmienne trendy w rolnictwie

Krajobrazy wiejskie Europy należą do najbardziej urozmaiconych i biologicznie różnorodnych na całym świecie. Tą mozaikę zawdzięczamy stosowaniu różnych metod gospodarowania w minionych stuleciach, które przyczyniły się do powstania siedlisk półnaturalnych z dużym bogactwem gatunków, takich jak łąki koszne i podmokłe, pastwiska leśne i otwarte wrzosowiska.

Tym siedliskom półnaturalnym zawdzięczamy w znacznej mierze wyjątkowy charakter krajobrazów Europy, zarówno pod względem kulturowym jak i bogactwa gatunków.

Niestety nasze cenne rezerwy szybko się wyczerpują. W minionych 50 latach rolnictwo w Europie doświadczyło daleko idących zmian. Zaraz po wojnie zachęcano rolników do powiększenia gospodarstw, oraz intensyfikacji i modernizacji, wszystko to aby zwiększyć plony i poprawić wydajność. Wprowadzano uprawy monokulturowe na coraz większych arealach, powiększano stada hodowlane a pestycydy i sztuczne nawozy miały poprawić produkcję rolną.

Jednak nie wszystkie gospodarstwa rolne mogły sprostać ówczesnym wyzwaniom. Niektórzy rolnicy nie byli w stanie pokonać naturalnych przeszkód ogólnie panującej tendencji: pola znajdowały się na stromych stokach, gleby były jałowe, mieszkali w regionach na rubieżach, prace w gospodarstwie wymagały coraz większych nakładów. W tej sytuacji liczni mieszkańcy europejskich wsi z regionów oddalonych od cywilizacji byli zmuszeni zostawić ziemię i wyruszyć w poszukiwaniu pracy gdzie indziej.

Na skutek migracji ze wsi do miast rozległe areale gruntów ornych w całej Europie w znacznym stopniu zmieniły swe oblicze, lub legły porzucone odłogiem.

Ogromne są następstwa ostatnich tendencji w rolnictwie dla bioróżnorodności na naszym kontynencie. W zastraszającym tempie kurczą się obszary rolnicze i jednocześnie cenne przyrodniczo.

Grunty rolne w Naturze 2000

Jako że bogactwo gatunków normalnie idzie w parze ze skromnymi plonami, to większość ziem uprawnych w obszarach sieci Natura 2000, występuje w warunkach ekstremalnych dla rolnictwa. Jako typowe przykłady można wymienić tu alpejskie łąki i pastwiska, stępy, twardolistne lasy (dehesas), plantacje dębów korkowych (montados), otwarte torfowiska czy podmokłe użytki zielone.

W takich obszarach duże jest prawdopodobieństwo, że stosowane metody gospodarowania idą już obecnie w parze z zachowaniem wartości przyrodniczych, dlatego bez sprzeciwu można kontynuować dotychczasowe wykorzystanie gospodarcze. Powołanie obszaru Natura 2000 może na trwałe zapewnić koegzystencję przyrody i człowieka, kierując uwagę na wartość społeczną wykonywanych prac i przeznaczyć środki finansowe UE na ten cel, a tam gdzie jest to możliwe – na ponowne wprowadzenie działalności rolniczej.

Rozporządzenia Unii Europejskiej o rozwoju obszarów wiejskich

Znaczenie gospodarki rolnej dla ochrony naszego naturalnego środowiska znalazło uznanie na najwyższym szczeblu politycznym. Następują zmiany we wspólnotowej polityce rolnej, które uniezależniają subwencje na rzecz gospodarstw rolnych od ich wydajności. Obecnie wypłaty zależą od utrzymania w dobrym i ekologicznym stanie gospodarstwa.

Najnowsze rozporządzenie o rozwoju obszarów wiejskich (2007-2013) zmierza też między innymi do poprawy stanu środowiska i regionów rolniczych. Wspierane są takie metody koordynacji w rolnictwie, które są korzystne dla środowiska, jak na przykład programy rolnośrodowiskowe.

Ma to dalece zakrojony wpływ na bioróżnorodność Europy, a w szczególności na sieć Natura 2000. Obecnie rolnicy są uprawnieni do otrzymania dodatkowej pomocy finansowej, jeśli stosowane formy gospodarowania zgodne są z ochroną przyrody.

Przyszłość Natura 2000 zgodnie z programem rozwoju obszarów wiejskich

- Subwencje rolne nie będą już dłużej uzależnione od wielkości produkcji. Zamiast takiego rozwiązania, o przyznaniu środków decyduje, czy grunty uprawia się „w dobrej kondycji rolnej i ekologicznej”, zatem, czy m.in. spełnione są postulaty dyrektyw siedliskowej i ochrony awifauny.
- Uruchomiono tymczasowe fundusze wspierające, które mają rekompensować nakłady ponoszone przez gospodarzy w celu zabezpieczenia szczególnie restrykcyjnych i ustanowionych przepisami unijnymi norm środowiskowych, higienicznych i weterynaryjnych.
- Definicja obszarów ze specjalnymi ograniczeniami ze względu na środowisko (AER – Areas faced with Environmental Restrictions) ogranicza się obecnie wyłącznie do obszarów Natura 2000. Pomaga to rolnikom postępować zgodnie z dyrektywami

ochrony awifauny i siedliskowej oraz otrzymać odszkodowania za szczególne działania, które okazały się niezbędne dla środowiska, ale przekraczają ramy nakładów tradycyjnie ponoszonych w rolnictwie.

- Można to również uzupełniać dobrowolnie programami rolno-środowiskowymi, które mają na celu ochronę środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności. Programy te mogą być specjalnie ukierunkowane na konkretne obszary chronione lub na dziko żyjące gatunki. Zgodnie z panującymi regionalnie i narodowo priorytetami, każde z państw członkowskich UE opracowuje własne programy rolno-środowiskowe.
- Wsparcie finansowe może być także zagwarantowane na opracowanie planów ochrony i konserwacji dla obszarów Natura 2000 a także na realizację zabiegów w ramach prac polowych w celu poprawy kondycji obszarów Natura 2000 lub w innych wybitnie cennych dla ogółu obszarach.

Metody prowadzenia upraw rolnych, które sprzyjają dziko występującym roślinom i zwierzętom:

1. nienaruszanie i nie nawożenie pasa pola na jego skraju lub wzdłuż cieków wodnych
2. późne koszenie wspiera rzadkie gatunki dzikiej flory oraz chroni ptaki gniazdujące na ziemi i inne młode zwierzęta
3. ograniczenie stosowania pestycydów i sztucznych nawozów
4. rezygnacja z orki i zbiorów w porach roku, gdy zwierzęta wychowują potomstwo
5. dopasowanie systemu wypasu tak, aby wspierać mozaikę siedlisk i uniknąć następstw intensywnego lub niedostatecznego wypasu
6. odtworzenie małych zbiorników wodnych
7. stosowanie odmian upraw roślinnych wysiewanych wiosną, takich jak rzepak, lucerna i kapusta
8. gospodarowanie areałem zgodnie z zasadą zmiany płodu uprawami mieszanymi, pastwiskami i odłogami
9. zachowanie takich elementów krajobrazu jak żywopłaty, zadrzewienia, zbiorniki wodne, okrajki i wały kamienne o szczególnym znaczeniu dla dziko występujących gatunków
10. pozostawienie rżyska po uprawach ozimych

Współpraca z rolnikami owocuje odtworzeniem pastwisk na szwedzkiej wyspie, Olandii

Przez niejedno stulecie na Olandii ekstensywnie wypasano owce, krowy i konie, co kształtowało komplet mozaiki siedlisk na pastwiskach alvar - o wapiennym podłożu z cienką warstwą gleby, ze szczególnie bogatą florą charakterystyczną dla południowej Szwecji. Wypas był jednocześnie najważniejszą gałęzią gospodarki dla tysięcy mieszkańców wyspy. W ciągu ostatnich 30-40 lat większość małych farm rolnych zaniechała użytkowania pastwisk ze względu na nierentowność ekstensywnej gospodarki. Powierzchnia pastwisk malała, krzewy o wyraźnie niższych wartościach ekologicznych, ekspansywnie zaczęły porastać siedliska, a z czasem charakterystyczny krajobraz pastwisk alvar zaczął zanikać na wyspie. Następnym włączenia 26.000 ha krajobrazu pastwisk alvar do sieci Natura 2000 było opracowanie programu rolnośrodowiskowego przez regionalną administrację ochrony przyrody w kooperacji z osiadłymi na wyspie rolnikami. Program koncentrował się specjalnie na ochronie cennych siedlisk i przywrócił ekstensywny wypas na 85% powierzchni krajobrazu Stora Alvaret, a gospodarzący farmerzy otrzymują w sumie subsydia w wysokości ponad dwóch milionów EURO rocznie. Ponadto otworzył się rynek na regionalne produkty i to nie tylko ze względu na zwiększoną liczbę turystów zachęconych przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem malowniczej wyspy.

Ustanowienie obszaru chronionego o statusie Natura 2000 wcale nie oznacza, że całość zasobów leśnych będzie systematycznie wyłączana z eksploatacji. Częściowo jednak konieczne jest dostosowanie czynności gospodarczych tak, aby nie stwarzać zagrożenia dla rzadkich gatunków i siedlisk.

Gospodarka leśna i Natura 2000

Zasoby leśne Europy

Obecnie powierzchnie leśne zajmują około jedną trzecią obszaru całej Unii Europejskiej, choć lasy w powierzchni poszczególnych państw członkowskich mają bardzo różny udział (od 72% w Finlandii do zaledwie 8% w Irlandii).

Większą część powierzchni leśnych można wykorzystać na potrzeby rynku drewna z różnie intensywnym zarządzaniem lasu. Tak samo jak w rolnictwie, tendencje rozwojowe leśnictwa ostatnich 50 lat charakteryzowała intensywna gospodarka i wprowadzenie gatunków drzew egzotycznych. Unia Europejska jest drugim na świecie potentatem w produkcji papieru i drewna użytkowego.

Jednak znaczenie lasów europejskich ma jeszcze szereg innych przyczyn: zapobiegają erozji, kumulują wodę i związki węgla a także posiadają szczególną wartość rekreacyjną dla człowieka.

Lasy charakteryzują się ponadto szczególnie bogatą bioróżnorodnością. Ze względu na kompleksowość i piętrową strukturę stanowią idealne siedliska dla olbrzymiego bogactwa flory i fauny, a w szczególności stwarzają naturalną ostoję dla dużych drapieżników, takich jak niedźwiedzie, wilki i orły, które niegdyś swobodnie przemierzały rozległe krajobrazy lasów Europy.

Typowe przykłady pierwotnych lasów naturalnych znajdujemy dziś w zachodniej tajdze w Finlandii i Szwecji, w nienaruszonych kompleksach buczyny i dąbrowach Europy Środkowej oraz w dąbrowach ostroliстных Portugalii czy w lasach jałowcowych w basenie Morza Śródziemnego

Niestety z rozległych obszarów lasów naturalnych dziś już niewiele pozostało. To, co jeszcze dostrzegamy, jest bardzo przereźdzone i wykazuje ekstremalnie wyspowy charakter, co spowodowało objęcie takich lasów dyrektywą siedliskową.

Urządzanie lasów w sieci Natura 2000

W sieci Natura 2000 znajdują się zarówno lasy naturalne jak również gospodarcze w stanie zbliżonym do naturalnego.

Podobnie jak w przypadku rolnictwa powstanie obszaru chronionego w myśl Natura 2000 nie narzuca obowiązku systematycznego wyłączenia lasu z planów gospodarczych. Jednak praktykowane formy gospodarowania powinny odpowiadać wartościom naturalnym, a w szczególności występującym gatunkom i siedliskom leśnym, które zadecydowały o ochronie obszaru.

Działania dostosowujące do warunków naturalnych mogą być względnie proste, jak przykładowo pozostawienie obumarłych drzew w lesie lub polegające na ochronie konkretnych drzew ze względu na gniazda rzadkich gatunków ptaków. Można też podjąć starania bardziej kompleksowe jak przykładowo wdrożenie zrębu selektywnego w systemie długofalowej rotacji czy usuwanie drzew gatunków egzotycznych przy systematycznych nasadzeniach rodzimymi gatunkami liściastymi.

Dużo zależy od miejscowych zasobów leśnych oraz występujących w nich gatunków i panujących typów siedlisk. Decyzje w zakresie długofalowego wykorzystania gospodarczego za każdym razem muszą zapadać przy ścisłym współudziale miejscowych grup interesu i obecności właściciela lasu.

Na wsparcie tego procesu, zgodnie z nowym rozporządzeniem o rozwoju obszarów wiejskich (2007-2013), Unia Europejska przekazuje do dyspozycji środki finansowe na lasy prywatne objęte obszarami chronionymi Natura 2000. Wprowadza się także nowe działania proekologiczne w zarządzaniu lasu. Podobnie jak programy rolnośrodowiskowe stanowią one dodatkowe wsparcie finansowe w przypadku dobrowolnych i zrównoważonych zabiegów leśnych.

Umowy z właścicielami lasów gospodarczych we Francji

Połowę typów siedlisk wymienionych w 1. załączniku do dyrektywy siedliskowej znajdujemy we Francji. Dlatego ponad 40% tamtejszych propozycji do sieci Natura 2000 stanowią obszary leśne. Większość tych dóbr znajduje się jednak w rękach prywatnych – nie są to wielcy przedsiębiorcy leśni, a większość z nich to właściciele obszarów o średniej powierzchni około czterech hektarów.

Mając to na uwadze we Francji zdecydowano o ustawowej oprawie realizacji programu Natura 2000 w ramach dobrowolnej współpracy na poziomie lokalnym. Dla każdego obszaru Natura 2000 opracowano pod agendą lokalnej administracji instrukcję zarządzania obszarami w celu zdefiniowania specyficznych postulatów ochronnych dla danego obszaru przy uwzględnieniu niezbędnych praktycznych zabiegów (włącznie z finansowaniem).

Wynikające z tego zalecenia dyskutowane są jeszcze przed zatwierdzeniem przez rady gminy w sformalizowanej grupie roboczej reprezentującej gremia lokalnie zainteresowane obszarami. Administracja lokalna oraz grupy interesu otrzymują wsparcie z ministerstwa środowiska Francji w postaci zintegrowanej instrukcji na temat zarządzania siedlisk leśnych. Instrukcje te zawierają szczegółowe informacje o celach ochronnych każdego z poszczególnych typów lasów oraz związanych z nim gatunków, a także dane dotyczące produktywności i gospodarczego wykorzystania. W ten sposób można ustanowić odpowiedni stopień intensywności zabiegów gospodarczych w lesie.

Po wejściu w życie instrukcji zarządzania lasu i w zależności od zaawansowania niezbędnych dodatkowo zabiegów, administracja lokalna może zawierać umowy prawa cywilnego na świadczenie usług, tzw. „umowy naturowe”, które regulują odszkodowania lokalnych grup interesu za „działania na rzecz wspólnoty”. Umowy takie opisują szczegółowo na okres co najmniej pięciu lat konieczne zadania w celu zachowania lub odtworzenia gatunków bądź siedlisk leśnych, a także rozwiązują kwestie finansowe – czy to dopłat inwestycyjnych, czy rocznych premii hektarowych.

Umowy te są częściowo finansowane środkami z UE przeznaczonymi na nowy program rozwoju obszarów wiejskich. Dzięki temu znaczna pula środków trafia do lokalnie zaangażowanych gremiów interesu w celu wsparcia ich starań ochronnych i konserwacyjnych w leśnych obszarach Natura 2000, które w innym przypadku pozostałyby w ogóle niewykorzystane gospodarczo lub wycięte.

Gospodarka leśna w Niemczech idzie w parze z ochroną głuszca

W obszarach przedgórskich Europy Środkowej góry Szwarzwaldu w południowych Niemczech stanowią jedną z ostatnich ostoi głuszca zwyczajnego. W latach 90 minionego stulecia z eksploatacji gospodarczej wyłączono tam 80 km² niegdyś bardzo produktywnych lasów gospodarczych w celu przywrócenia ich do stanu bardziej naturalnego. Nie była to jednak trafna decyzja dla głuszców. Bez stosowania prac gospodarczych las robił się zbyt stary dla coraz liczniejszych gatunków tego siedliska, następował rozwój w kierunku ciasnej monokultury i nie reprezentował już kompletnej mozaiki typów siedlisk, które głuszcowi są niezbędne do przetrwania.

Lokalny ośrodek badawczy leśnictwa zdecydował o ponownym wprowadzeniu na tych obszarach aktywnych zabiegów konserwacyjnych na podstawie listy potrzeb zachowania gatunków. Naukowcy wyszli z założenia, że nie cały kompleks leśny musi spełniać wymagania optymalnego siedliska dla głuszca - wystarczy, gdy spełni je 30-45% powierzchni, przy czym odsetek ten powinien stopniowo wykazywać różnice w całości obszaru. Specyficzne i konieczne koncepcje zarządzania lasu sprzyjającego głuszcowi uzgadniano z miejscowymi leśnikami, których w dalszej kolejności zobowiązano formalnie do wykonania zawierając stosowne umowy.

Miejscowi leśnicy entuzjastycznie przyjęli tak dynamiczną metodę zarządzania lasu. Znow mogli czerpać korzyści gospodarcze z lasów, a znaczne nakłady prac konserwacyjnych na rzecz przyrody można było wykonać jako zadania w ramach normalnych prac administracji leśnej. Zainteresowanie leśników było tak duże, że kilka lat później zdecydowali się w pełni poprzeć propozycję, żeby w obszarach leśnych Natura 2000 realizować postulat ochrony całkowitej metapopulacji głuszca.

Sieć obszarów chronionych Natura 2000 stwarza wyjątkową okazję by poznać i cieszyć się bogatym dziedzictwem naturalnym Europy.

Rekreacja w obszarach Natura 2000

Wypoczynek na łonie przyrody

Sporo znamy przyczyn, dlaczego ludzie udają się na łono przyrody. Niektórzy poszukują ukojenia pośród czarujących krajobrazów, inni chcą dotrzeć do nowych terenów, jeszcze inni interesują się naturą ze względu na swoje zainteresowania, takie jak pływanie, turystyka piesza, rowerowa, wędkarstwo czy łowiectwo.

Niezależnie, jakie motywy kierują naszym postępowaniem, to Natura 2000 stwarza wyjątkową szansę poznania i radości z bogatego dziedzictwa naturalnego Europy.

Większość wymienionych czynności rekreacyjnych może odbywać się w harmonii z zaleceniami dyrektyw siedliskowej i ochrony awifauny, o ile tylko postępowanie człowieka nie szkodzi istniejącym siedliskom i występującym tam gatunkom.

Rozwiązanie problemów związanych z rekreacją wymaga empatii w planowaniu i rozsądku przy wykorzystaniu dóbr przyrody, a to zapewni, że aktywność rekreacyjna człowieka nie będzie niszczyć nieodzownej bazy do wypoczynku na łonie przyrody.

Typowym przykładem niech będzie tu łowiectwo. Obie dyrektywy uznają potrzebę aktywności łowieckiej jako rodzaj zrównoważonych działań gospodarczych i nie zabraniają odgórnie polowań w obszarach Natura 2000.

Zamiast zakazów dyrektywy ustanawiają ramy w zakresie kontroli polowań, tak aby zapewnić równowagę pomiędzy gospodarką łowiecką i potrzebą zachowania zdrowych gatunków zwierzyny łownej dla przyszłości.

Instrukcja Komisji Europejskiej w zakresie łowiectwa

W celu lepszego zrozumienia dyrektywy ochrony awifauny w kontekście praktyk łowieckich, Komisja Europejska opracowała instrukcję poświęconą tej problematyce

Instrukcja wyraźnie akcentuje istniejące warunki prawne i zalecenia dyrektywy ochrony awifauny odnośnie łowiectwa. Te zalecenia komisji w postaci instrukcji opracowano na podstawie danych i opracowań ze źródeł naukowych. Dotyczą one w szczególności okresów polowań amatorskich w kontekście dyrektywy ochrony ptaków i wskazują na możliwości i granice elastycznego ustanowienia okresów łowieckich.

Instrukcja powstała w ścisłej współpracy ze stowarzyszeniami łowieckimi i ochrony środowiska, które zawarły porozumienie o zrównoważonej gospodarce łowieckiej by kontynuować dialog o polowaniach w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Turystyka

Turystyka to jedna z najbardziej dynamicznie rozwijających się gałęzi gospodarczych w Europie. Jako, że coraz więcej ludzi coraz mniej pracuje i w krótszych okresach, ale częściej korzysta z urlopów, to wzrasta popyt na specyficzne usługi turystyczne, takie jak zorganizowane wycieczki piesze w obszarach chronionych czy też koncentrujące się na obserwacjach przyrody. Rynek tych alternatywnych form wypoczynku rośnie prawie trzykrotnie szybciej niż klasycznych usług turystycznych.

Sieć Natura 2000 chroni szereg najbardziej znaczących ekologicznie obszarów wyróżniających się wybitnym bogactwem bioróżnorodności w Europie. Takie obszary mogą stać się celem dla odpowiednio przygotowanego turysty. Obszary Natura 2000 stwarzają możliwości bezpośredniego kontaktu z przyrodą, który może polegać na obserwacji dziko żyjących zwierząt, pieszych wędrówek lub wodniackich spływów. Takie formy turystyki kwalifikowanej wspierają rozwój rozmaitych branż lokalnej gospodarki i przyciągają inwestycje zewnętrzne w miejscowe, działające w branży turystycznej przedsiębiorstwa i inicjatywy.

Należy jednak zwrócić uwagę, aby odpowiednie oferty turystyczne były tak skonstruowane, że nie będą negatywnie wpływać na charakterystyczne walory przyrodnicze danej okolicy. Można to osiągnąć w łatwiejszy sposób, jeżeli człowiek wykazuje własne zainteresowanie ochroną dóbr przyrody. W przeciwieństwie do takiego traktowania przyrody znajdują się inwestycje promujące masową turystykę, które podejmują się bezpośredniej konkurencji z siłami natury, co szczególnie wyraźnie dostrzegamy w regionach górskich i nadmorskich.

Z racji nasilonej konkurencji w branży turystycznej każda z inicjatyw wymaga starannego zaplanowania, o ile ma być uwieńczona sukcesem. Gwarantuje to, że z jednej strony cenne rezerwy naturalne będą eksploatowane w sposób zrównoważony, a z drugiej - inicjatywy w branży turystycznej będą lepiej zintegrowane z innymi działaniami gospodarczymi w regionach wiejskich.

Ostatnio wciąż rośnie lista pozytywnych doświadczeń związanych z planowaniem zrównoważonej turystyki w kontekście sieci Natura 2000. Jako przykłady niech posłużą podmioty turystyczne działające w obszarach wiejskich w dwóch regionach pilotażowych: na Łotwie i w Andaluzji, gdzie opracowano listę 40 nowych ofert turystycznych nawiązujących do potencjału przyrodniczego obszarów Natura 2000. www.natura2000tourism.eu

Wyspy Kanaryjskie: raj dla turystów zainteresowanych przyrodą

Ponad jedenaście milionów turystów odwiedza rocznie Wyspy Kanaryjskie. Choć co prawda większość poszukuje tam słońca, to odnotowuje się stały wzrost zainteresowania turystyką przyrodniczą, która organizowana jest w sposób bardziej łagodny dla środowiska przy zapewnieniu urlopowiczom prawdziwego kontaktu z przyrodą. A na Kanarach naprawdę jest co oglądać! Wyspy znane są z bogatej szaty roślinnej, w morzu dookoła żyje dużo delfinów i żółwi morskich, a wewnątrz wysp kryją liczne rzadkie i wybitnie wyspecjalizowane gatunki.

Ze względu na to bogactwo ponad 30% powierzchni archipelagu objęto ochroną obszarową jako Natura 2000. To uznanie w skali międzynarodowej poruszyło mechanizmy rządzące turystyką. To z kolei zaowocowało nawiązaniem interesującego partnerstwa, które finansuje dochodami z turystyki działania na rzecz ochrony rzadkich gatunków, jak np. kanaryjskiej jaszczurki wielkiej (największego europejskiego gada). Nie dziwi zatem fakt, że ten łagodny olbrzym stał się maskotką – symbolem Kanarów.

Turystyka w obszarach Natura 2000 Laponii

Laponia posiada ekstremalnie rozległe kompleksy leśne oraz obszary podmokłe wyróżniające się wyjątkowym pięknem. Kiedy na powierzchni rzędu 300 km² powołano obszar Natura 2000 miejscowe gminy początkowo protestowały z obawy przed zdlawieniem dopiero od niedawna rozwijającej się turystyki. Gremia odpowiedzialne za ochronę przyrody zapewniały, że wyznaczenie obszarów chronionych może oznaczać proces wręcz odwrotny – powstaną nowe miejsca pracy i nowe możliwości dla działalności gospodarczej. Zorganizowano kilka starannie zaplanowanych ścieżek dydaktycznych, które kanalizują ruch turystyczny z dala od wrażliwych siedlisk i jednocześnie przekazują ważne informacje przyrodnicze.

Te ścieżki dydaktyczne były tak popularne, że spotkały się z zainteresowaniem prasy. Miejscowi animatorzy turystyki odnotowują od tej pory wzrost liczby odwiedzających, a wielu przedsiębiorców nie postrzega już Natura 2000 jako hamulca rozwojowego, lecz znacznie bardziej jako jedną z możliwych alternatyw rozwoju.

Istnienie obszaru Natura 2000 nie wyklucza infrastrukturalnych działań innowacyjnych czy rozwojowych. Jednak podejmowanie decyzji musi następować etapowo i zgodnie z zaleceniami dyrektywy siedliskowej.

Weryfikacja nowych projektów infrastrukt

Nowe plany i projekty a Natura 2000

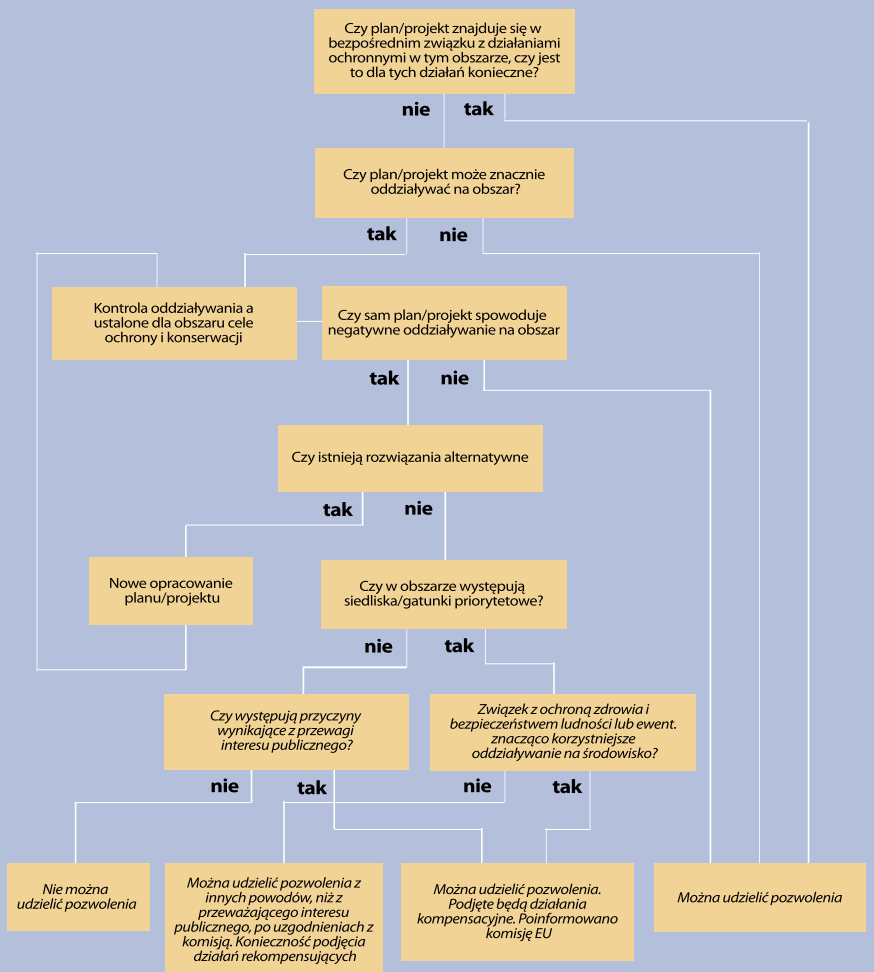
Czasem przedstawiane są nowe projekty i plany rozwoju, które mogą oddziaływać na obszary sieci Natura 2000 – pomyślmy tu choćby o budowie nowej drogi, kompleksu turystyczno – rekreacyjnego lub o uruchomieniu nowego kamieniołomu.

Nowe plany czy też projekty mogłyby forsować zasadnicze zmiany w istniejącym

użytkowaniu gospodarczym obszaru Natura 2000 i jego okolicy, takie zamiary znajdą się w planach kompleksowego zalesienia lub osuszenia gruntów.

Zgodnie z dyrektywami unijnymi żaden z takich planów nie jest zasadniczo zakazany, jednak konieczne jest sprawdzenie takich zamiarów według surowego postępowania weryfikacyjnego w celu ustalenia, czy dany plan lub projekt możliwy będzie do realizacji.

Pytania do planów i projektów, które negatywnie wpływają na obszar Natura 2000

Postępowanie etapowe

Rozdział 6. dyrektywy siedliskowej zobowiązuje do postępowania etapowego.

Definicja „projektu” obejmuje zarówno prace budowlane jak również inne działania ingerujące w naturalne środowisko. Pojęcie „planu” zawiera prawnie obowiązujące plany wykorzystania gruntów oraz plany i programy sektorowe, jednak zasadniczo nie dotyczy ogólnych deklaracji celowych.

- **Krok 1.** najpierw sprawdzane jest, czy plan lub projekt spowoduje w przyszłości znaczne oddziaływanie na obszar. Jeśli stwierdza się, że nie wystąpią żadne znaczące oddziaływania, to możliwa jest realizacja projektu.
- **Krok 2.** jeśli stwierdza się prawdopodobieństwo znacznego oddziaływania na obszar, to zwraca się do wnioskodawcy o podjęcie takich zmian w projekcie, aby całkowicie można było wykluczyć prawdopodobieństwo oddziaływania lub o rozważenie rozwiązań alternatywnych, które nie spowodują oddziaływań negatywnych na obszar (np. zmiany przebiegu projektowanej drogi).
- **Krok 3.** jeśli brak jest rozwiązań alternatywnych, jednak projekt lub przedsięwzięcie uznano za konieczne, tzn. nadrzędne dla przeważającego interesu publicznego, to możliwa jest realizacja jeżeli podejmie się adekwatne działania kompensacyjne, które zagwarantują zachowanie ogólnej spójności sieci Natura 2000.

aturalnych

Szczególne środki bezpieczeństwa ekologicznego podejmowane są w przypadku planów lub projektów, które mogą zagrażać siedliskom priorytetowym, tzn. siedliskom lub gatunkom szczególnie zagrożonym bądź wrażliwym. W takich przypadkach decyzja o realizacji może zapaść tylko wtedy, gdy wspomniane plany lub projekty konieczne są z racji ochrony zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego lub jeśli zainteresowane państwo członkowskie może przedstawić komisji UE przyczyny konieczne wynikające z przeważającego interesu publicznego.

Decyzje w trybie etapowym 1 do 3 podejmują odpowiednie urzędy w państwach członkowskich. Komisja UE wkracza w proces decyzyjny tylko w przypadku otrzymania oficjalnej skargi na decyzję podjętą przez państwo członkowskie lub gdy prawdopodobne jest, że planowana inwestycja będzie oddziaływać na priorytetowe gatunki lub siedliska.

Komisja musi być informowana o ewentualnie proponowanych działaniach kompensacyjnych w ramach planów lub projektów, które dozwolone są w etapie trzecim, w ten sposób komisja może sprawdzić, czy nie występuje zagrożenie ogólnej spójności sieci Natura 2000.

Instrukcja komisji

W celu lepszego zrozumienia niniejszego postanowienia komisja opracowała instrukcję zawierającą fakultatywną pomoc metodyczną w realizacji lub w ocenie wyników ekspertyz, które obowiązują w myśl rozdziałów 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Rozbudowa portu w Hawrze

Obszar ujścia Sekwany we Francji stanowi ważny obszar Natura 2000 o powierzchni 188 km². Obszar ten bezpośrednio sąsiaduje z portem w Hawrze. Jest to największy port kontenerowy Francji i ważne ogniwo międzynarodowej wymiany handlowej.

Ze względu na wzrost przeładunków portowych zakończono niedawno pierwszy etap znacznego powiększenia terenu portu. Jednak zanim projekt zatwierdzono do realizacji, konieczne było przeprowadzenie ekspertyzy oddziaływania na środowisko zgodnie z szóstym rozdziałem dyrektywy siedliskowej. Wiadomo było, że zakrojony na tak wielką skalę projekt rozbudowy generował będzie nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym. Ekspertyza według szóstego rozdziału uwzględniała także pozytywną decyzję o realizacji projektu podyktowaną przeważającym interesem społecznym.

Aby maksymalnie ograniczyć uszczerpkowanie zasobów naturalnych, a także w celu ustalenia odpowiedniego zestawu działań kompensacyjnych, które zaakceptują wszystkie strony konfliktu, zarząd portu odpowiednio wcześniej zdecydował się na rozpoczęcie debaty ze wszystkimi zainteresowanymi inwestycją. Krok po kroku udało się ustalić, co jest szczególnie ważne w estuarium Sekwany. Tylko w ciągu czterech miesięcy odbyło się 40 otwartych debat publicznych, które zaowocowały współpracą z lobby zainteresowanym ochroną przyrody i środowiska.

Ostatnim wynikiem debat było wdrożenie na rzecz środowiska pakietu działań kompensacyjnych o wartości 46 milionów EURO (stanowi to zaledwie niecały 1% ogółu kosztów), zanim jeszcze podjęto prace budowlane w porcie.

Działania kompensacyjne to:

- Usypanie małej wyspy jako miejsca odpoczynku ptaków wodnych w południowej części estuarium.
- Utworzenie innego miejsca odpoczynku awifauny na wydmach piaszczystych na brzegu w celu wyrównania strat obszarowych spowodowanych rozbudową portu.
- Renaturyzacja morskich wybrzeży pływowych w estuarium Sekwany powyżej portu. Należy tu wymienić plany inżynierskie w celu technicznej modyfikacji koryta i spływu wód rzeki, tak aby odbywało się regularne zalewanie strefy pływowych brzegów.

Rozbudowa portu w Hawrze obrazuje, że rozwój gospodarczy może odbywać się w zgodzie z Naturą 2000, o ile przestrzegane są przepisy 6. rozdziału dyrektywy i odpowiednio wcześniej podjęty jest dialog ze wszystkimi grupami interesu, tak aby uczestniczyły one w procesie decyzyjnym oraz brały udział w ustalaniu środków kompensacyjnych lub wspierały poszukiwanie rozwiązań alternatywnych.

Warunkiem realizacji sieci obszarów Natura 2000 jest właściwe zrozumienie zaleceń dyrektyw siedliskowej i ochrony awifauny.

Natura 2000: Rozwianie mitów

Udział społeczeństwa jest podstawowym elementem procesu realizacji Natura 2000. Aby dyskusje prowadziły do celu, ważne jest, aby prowadzone były w atmosferze wzajemnego zrozumienia i zaufania. Jednakże od lat w opinii publicznej krąży szereg nieporozumień na temat realizacji unijnych dyrektyw ochrony przyrody. Powoduje to nie tylko dysharmonię dyskusji, ale jest także źródłem nieuzasadnionych obaw.

Poniżej podajemy fakty przeciwstawne wobec najczęściej występujących wątpliwości, aby rozwiać pewne obawy i wzbudzić lepsze zrozumienie celu Natura 2000.

- **„Dyrektywę siedliskową potajemnie opracowali „eurokraci” w Brukseli”**

Natura 2000 to bezpośrednia reakcja na zaniepokojenie społeczeństwa wywołane gwałtownym wymieraniem dzikiej przyrody w Europie. Według niedawno przeprowadzonych badań opinii społecznej, 43% wszystkich Europejczyków uznaje straty w bioróżnorodności za bardzo poważny problem.

Reakcją na panujące zaniepokojenie była jednogłośnie proklamacja dyrektywy siedliskowej w roku 1992 po pięcioletnich naradach w Radzie i Parlamencie Europy. Liczne grupy interesu przedstawiły w tym okresie rządów swych państw, a także Komisji Europejskiej opinie i stanowiska, które uwzględniono w dyrektywie.

- **„Wszystkie obszary Natura 2000 będą rezerwatami przyrody”**

Czy dany obszar należy do sieci Natura 2000, zależy od jego znaczenia w skali europejskiej dla gatunków i typów siedlisk, które wymieniono w dyrektywach siedliskowej i ochrony ptaków. W wielu przypadkach gatunki i siedliska znajdują się w korzystnym stanie zachowania dzięki dotychczasowej działalności gospodarczej człowieka i należy jedynie zadbać w utrzymanie tych praktyk.

Uznanie obszaru za znaczący dla wspólnoty (SCI) nie wymaga zasadniczo zmiany bądź zaniechania obecnych

w obszarze działań gospodarczych. Jednak wykorzystanie gospodarcze musi uwzględniać występujące rzadkie gatunki i siedliska, tak aby zagwarantować ich korzystny stan zachowania w danym obszarze.

- **„Będziemy musieli zaprzestać wszelkich działań gospodarczych w obszarze ze względu na ochronę przyrody”**

Oczywiście, że wystąpią przypadki, w których konieczne będą decyzje ograniczające lub całkowicie eliminujące określone rodzaje działalności ze względu na wyraźne zagrożenie gatunków lub typów siedlisk, które zdecydowały o propozycji danego obszaru do sieci Natura 2000. Jednak takie decyzje muszą być podejmowane w kontekście danego obszaru i nie obowiązują generalnie.

Zachowanie gatunków i siedlisk w dobrym stanie niekoniecznie nie daje się pogodzić z działalnością człowieka. Przetrawianie licznych obszarów bogatych przyrodniczo zależy w dużym stopniu od kontynuacji pewnych praktyk gospodarczych (np. obszary użytkowane rolniczo).

Na niektórych z nich ma już miejsce gospodarowanie w myśl Natura 2000. Włączenie do sieci Natura 2000 ma zagwarantować, że działania te będą w przyszłości nadal kontynuowane.

Ponadto sieć Natura 2000 ze względu na jej powierzchnię, można traktować jako solidnego sprzymierzeńca w pozyskaniu inwestycji zewnętrznych, w celu podtrzymania istniejących oraz wsparcia nowych zrównoważonych metod gospodarowania. Liczne środki przewidziane na rozwój obszarów wiejskich przeznaczają się specjalnie na obszary Natura 2000 i tym samym przywiązuje szczególne znaczenie do zachowania dynamiki siedlisk, tak charakterystycznej dla obszarów wykorzystanych rolniczo.

- **„Bruksela chce narzucić nam, co wolno, a czego nie wolno robić w danych obszarze”**

Dyrektywa siedliskowa i sieć Natura 2000 bazują na zasadzie subsydiarności. To państwa członkowskie decydują w jaki sposób optymalnie można chronić obszar wyznaczony jako znaczący dla wspólnoty.

Dyrektywa nie wymaga w prawdzie opracowania planów ochrony i konserwacji, ale uznaje takie opracowania za odpowiednie instrumentarium do realizacji koniecznych działań w obszarze, które spowodują korzystny stan zachowania bądź jego odtworzenie.

Takie plany są specyficzne dla danego obszaru i stanowią przedmiot debaty z lokalnymi grupami interesu. Gwarantują, że o przyszłości obszaru Natura 2000 podejmuje się wspólnie decyzje w duchu współpracy społecznej. Plany ochrony i konserwacji często umożliwiają różnym grupom interesu znalezienie wspólnych płaszczyzn w dyskusji.

- **„Włączenie obszaru do sieci Natura 2000 uniemożliwia jego rozwój w przyszłości”**

Dyrektywa zasadniczo nie zabrania nowych działań i inwestycji w obszarach Natura 2000. Rozdział 6. zobowiązuje jednak, aby nowe plany lub projekty, które mogą generować znaczące oddziaływanie negatywne, były poddane odpowiedniej ekspertyzie oddziaływania na środowisko jeszcze przed ich realizacją.

Jeżeli w wyniku ekspertyzy okaże się, że proponowane działania mogłyby wyrządzić poważne straty w obszarze i nie jest możliwe wskazanie rozwiązań alternatywnych, to plany mogą być realizowane – jeśli przemawia za tym przewaga interesu publicznego i podjęte będą inne działania kompensacyjne strat w zasobach gatunków i siedlisk.

- **„Mieszkańcy obszarów Natura 2000 sami będą musieli ponosić koszty ochrony przyrody”**

Obowiązkiem państw członkowskich wspólnoty oraz komisji jest zapewnienie, aby koszty sieci Natura 2000 były ponoszone przez wszystkich. Z tego powodu wezwano państwa członkowskie do przedstawienia komisji, wraz z listami obszarów w danym państwie, szacunkowych kosztów utrzymania obszarów, w których występują priorytetowe gatunki i typy siedlisk.

Na utrzymanie tych obszarów można zapewnić subwencje różnych programów finansowania wspólnoty.

Szczególne znaczenie w finansowaniu ekstensywnych i użytkowanych w sposób zrównoważony gruntów rolnych, znajdujących się w obszarach Natura 2000, otrzymują programy rolnośrodowiskowe w ramach rozwoju obszarów wiejskich. W bieżącym okresie finansowania na lata 2007 do 2013 w ramach europejskiego programu LIFE+ przewiduje się wydanie około 800 milionów EURO na projekty celowe ochrony przyrody i bioróżnorodności. Fundusz ten umożliwi także finansowanie projektów demonstracyjnych i „dobrej praktyki” (best practice) w obszarach sieci.

Kolejne informacje o sieci Natura 2000:

W celu wsparcia realizacji dyrektyw siedliskowej i ochrony awifauny Komisja Europejska opracowała, oprócz wymienionych tu dokumentów, szereg instrukcji i sprawozdań ze wzorowo przeprowadzonych projektów przykładowych. Można je znaleźć na internetowych stronach o ochronie przyrody i bioróżnorodności w języku angielskim:

- Podręcznik oraz bazująca na internecie instrukcja możliwości finansowania w sieci Natura 2000;
- Instrukcje tematyczne o realizacji Natura 2000 w obszarach morskich;
- Pomoc w realizacji postulatów ochrony gatunkowej zgodnie z dyrektywą siedliskową;
- Instrukcje do sporządzania planów ochrony i konserwacji zasobów dziko żyjących zwierząt drapieżnych;
- Decyzje Trybunału Europejskiego w zakresie dyrektyw siedliskowej i ochrony awifauny;
- Przykłady administrowania i utrzymania obszarów Natura 2000;
- Modele administrowania i sterowania typów siedlisk Natura 2000;

Mogą Państwo również regularnie korzystać z prenumeraty broszury Natura 2000-Newsletter ukazującej się w języku polskim: http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

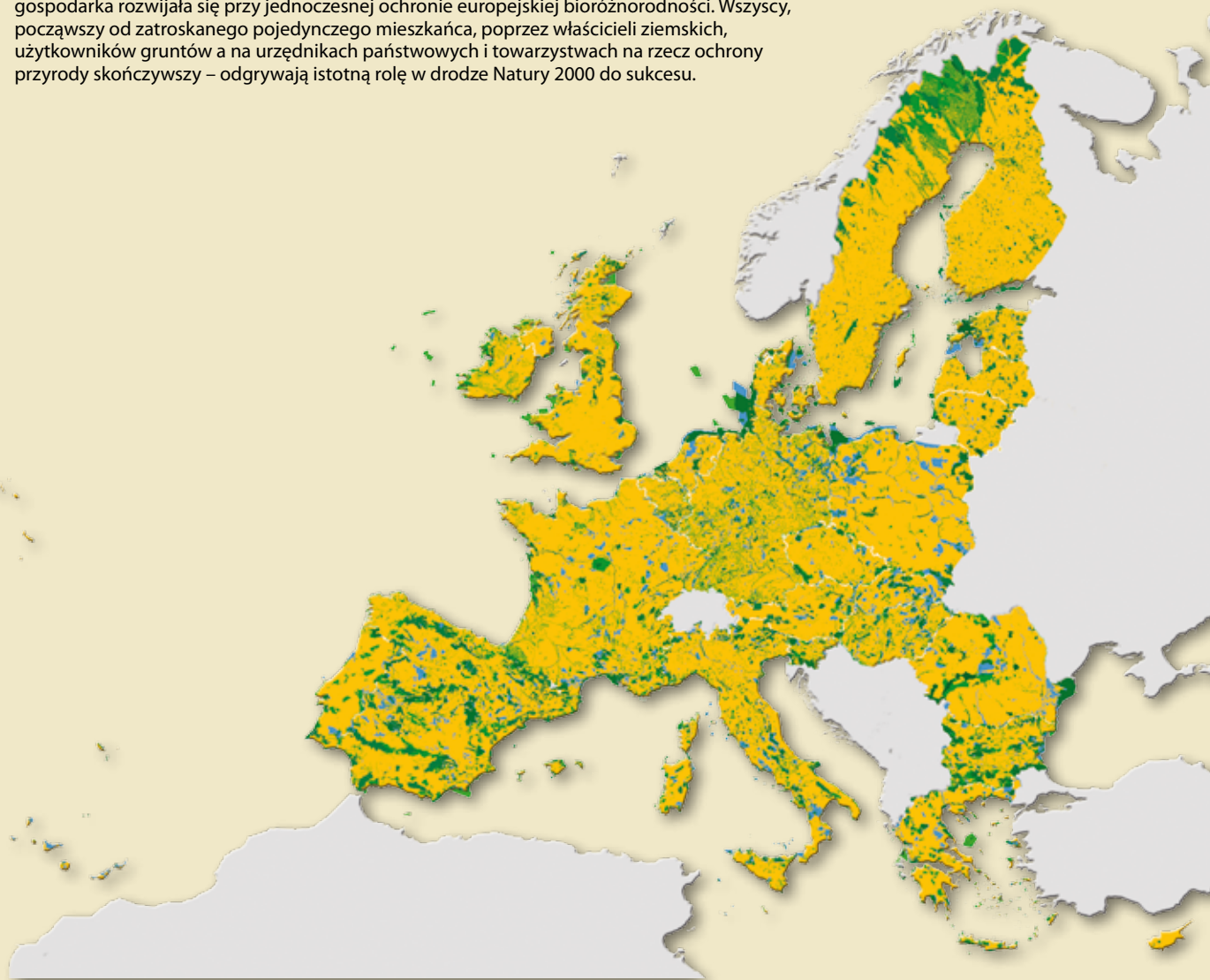

Natura 2000 to najambitniejsza inicjatywa, jaką kiedykolwiek podjęto dla ochrony bogactwa bioróżnorodności w Europie. Ta sieć umożliwia współpracę wszystkim 27 państwom członkowskim Unii Europejskiej ponad granicami narodowymi aby zachować setki naszych najcenniejszych gatunków i siedlisk w ich naturalnym zasięgu występowania.

Najważniejsze jest ustanowienie ekologicznej sieci obszarów znanych jako sieć Natura 2000. Dotychczas sieć tworzy równo 25.000 obszarów, które zajmują niemalże jedną piątą powierzchni Unii Europejskiej. Tym samym Natura 2000 jest największym systemem obszarów chronionych na świecie.

Natura 2000 to trwały element naszego krajobrazu i dlatego ważne jest, aby obszary te były nadal gospodarczo wykorzystane lub w inny sposób zachowane, tak aby zatroszczyć się o zagrożone gatunki i siedliska.

Celem Natura 2000 nie jest wyeliminowanie działań gospodarczych, lecz gwarancja, aby gospodarka rozwijała się przy jednoczesnej ochronie europejskiej bioróżnorodności. Wszyscy, począwszy od zatroskanego pojedynczego mieszkańca, poprzez właścicieli ziemskich, użytkowników gruntów a na urzędnikach państwowych i towarzystwach na rzecz ochrony przyrody skończywszy – odgrywają istotną rolę w drodze Natury 2000 do sukcesu.

Komisja Europejska

Natura 2000: Partnerska ochrona przyrody

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich

2009 – 16str. – 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-11551-6

ISBN 978-92-79-11551-6

9 789279 115516